

Seat No. : _____

XU-101

B.A. (Sem.-II)

April-2013

Sanskrit EC-II – 112

(हितोपदेशे, मित्रलाभः सुहृदभेदः च)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : प्रश्नपत्रमां छापेला प्रश्न ज उत्तरवडीमां लभवा.

Instruction : Write the same question number in answer-book as mentioned in the question paper.

१. (अ) प्राणीकथानो उद्भव अने विकास वर्णवो. ७

1. (A) Discuss the origin and development of fable literature. 7

अथवा

‘कभूतरो अने उँदरनी कथा’ अने तेनो बोध जशावो.

Moral and story of ‘कपोत-मूशकस्य कथा’.

(अ) नीयेनामांथी कोरुपण ओक विशे टूकनोध लभो : ४

(B) Write short note any **one** of the following : 4

(१) हितोपदेशना कर्ता विशेनी भाडिती आपो.

Author of हितोपदेशः

(२) ‘भैरव शिकारी’नी वार्ता अने तेनो बोध.

Moral and story of ‘भैरव-व्याधस्य कथा’.

(क) नीयेनामांथी कोरुपण ओकनो अनुवाद करो : ३

(C) Translate any **one** verse from the following : 3

(१) अनभ्यासे विषं विद्या अजीर्णे भोजनं विषम् ।

विषं सभा दरिद्रस्य वृद्धस्य तरुणी विषम् ॥

(२) यथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ।

एवं पुरुषकारेण विना दैवं न सिध्यति ॥

२. (अ) हितोपदेशकारनी शैली विशे विस्तृत नोध लभो. ७

2. (A) Write a detail note on Style of हितोपदेशकारः । 7

अथवा

‘गीध अने बिलाडा’नी कथा अने तेनो बोध विगत जशावो.

Moral and story of गृध-मार्जारस्य कथा ।

- (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિશે ટૂંકનોંધ લખો : ૪
- (B) Write short note any **one** of the following : 4
- (૧) હિતોપદેશનો સમય અને રચનાસ્થળ
Time and place of હિતોપદેશ:
- (૨) ‘કર્પૂરતિલક હાથી’ની કથા અને તેનો બોધ
Moral and story of કર્પૂરતિલક-હસ્તિ કથા
- (ક) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરો : ૩
- (C) Translate any **one** prose passage from the following : 3
- (૧) અથ તેન વ્યાધેન તણ્ડુલકણાન્ વિકીર્ય જાલં વિસ્તીર્ણમ્ । સ ચ પ્રચ્છ્નો ભૂત્વા સ્થિતઃ । તસ્મિન્નેવ કાલે ચિત્રગ્રીવનામા કપોતરાજઃ સપરિવારો વિયતિ વિસર્પસ્તાસ્તણ્ડુલકણાન્ અવલોકયામાસ । તતઃ કપોતરાજસ્તણ્ડુલકણલુબ્ધાન્કપોતાન્ પ્રત્યાહ-કુતોઽત્ર નિર્જનવને તણ્ડુલકણાનાં સમ્ભવઃ ॥
- (૨) અસ્તિ ભાગીરથીતીરે ગૃધકૂટનામ્નિ પર્વતે મહાન્ પર્કટીવૃક્ષઃ । તસ્ય કોટરે દૈવદુર્વિપાકાત્ ગલિતનખનયનયોઃ જરગ્દવનામા ગૃધ્રઃ પ્રતિવસતિ । અથ કૃપયા તજ્જીવનાય તદ્ વૃક્ષવાસિનઃ પક્ષિણઃ સ્વાહારાત્ કિઞ્ચિત્ કિઞ્ચિત્ ઉદ્ધૃત્ય દદતિ । તેનાઽસૌ જીવતિ ।

૩. (અ) હિતોપદેશમાંથી પ્રાપ્ત થતો વ્યવહારબોધ જણાવો. ૭
૩. (A) Discuss the moral explained in હિતોપદેશઃ । 7

અથવા

‘વાઘ અને મુસાફર’ની કથા અને તેનો બોધ જણાવો.

Moral and story of ‘વ્યાગ્ર-પથિકસ્ય કથા’.

- (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સસન્દર્ભ સમજાવો : ૪
- (B) Explain with reference to the context any **two** of the following : 4
- (૧) અરાવપ્યુચિતં કાર્યમાતિથ્યં ગૃહમાગતે ।
- (૨) ઉદ્યમેન હિ સિદ્ધ્યન્તિ કાર્યાણિ ન મનોરથૈઃ ।
- (૩) અલ્પાનામપિ વસ્તુનાં સંહતિઃ કાર્યસાધિકા ।
- (ક) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરો : ૩
- (C) Translate any **one** prose passage from the following : 3
- (૧) અસ્તિ બ્રહ્મારણ્યે કર્પૂરતિલકો નામ હસ્તિ । તમવલોક્ય સર્વે શૃગાલાશ્ચિન્તયન્તિ સ્મ - યદ્યયં કેનાઽપ્યુપાયેન મ્રિયતે તદાઽસ્માકમેતેનદેહેન માસચતુષ્ટયસ્ય સ્વેચ્છ્યા ભોજનં ભવિષ્યતિ । તત્રૈકેન વૃદ્ધશૃગાલેન પ્રતિજ્ઞાતમ્ । મયા બુદ્ધિ પ્રભાવાદસ્ય મરણં સાધયિતવ્યમ્ ॥
- (૨) અસ્તિ વારાણસ્યાં કર્પૂરપટકો નામ રજકઃ । સ ચૈકદાભિનવવયસ્કયા વધ્વા સહ ચિરં કેલિં કૃત્વા નિર્ભરમાલિઙ્ગ્ય પ્રસુપ્તઃ । તદનન્તરં તદ્વહદ્રવ્યાણિ હર્તુ ચૌરઃ પ્રવિષ્ટઃ । તસ્ય પ્રાઙ્ગણે ગર્દભો બદ્ધસ્તિષ્ઠતિ કુક્કુરશ્ચોપવિષ્ટોઽસ્તિ ॥

૪. (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરો : ૩

4. (A) Translate any **one** prose passage from the following : 3

(૧) અસ્તિ કલ્યાણકટકવાસ્તવ્યો ભૈરવો નામ વ્યાધઃ । સ ચૈકદા મૃગમન્વિષ્યન્ વિધ્યાટર્વી ગતઃ । તેન તત્ર વ્યાપાદિતં મૃગમાદાય ગચ્છતા ઘોરાકૃતિઃ શૂકરો દૃષ્ટઃ । તતસ્તેન વ્યાધેન મૃગં ભૂમૌ નિધાય શૂકરઃ શરેણાહતઃ । શૂકરેણાપિ ઘનઘોરગર્જનં કૃત્વા સ વ્યાધો મૂશકદેશે હતઃ સંશિષ્ણન્નદ્રુમ ઇવ ભૂમૌ નિપપાત ॥

(૨) મૃગેણોક્તમ્ કસ્ત્વમ્ । સ બ્રૂતે - ક્ષુદ્રબુદ્ધિનામા જમ્બૂકોઽહમ્ । અત્રારણ્યે બન્ધુહીનો મૃતવત્ નિવસામિ । ઇદાની ત્વાં મિત્રમાસાદ્ય પુનઃ સબન્ધુર્જીવલોકં પ્રવિષ્ટોઽસ્મિ । અધુના તવઽનુચરેણ મયા સર્વથા ભવિતવ્યમ્ । મૃગેણોક્તમ્ - એવમસ્તુ ॥

(બ) હિતોપદેશના કોઈપણ બે વિભાગોનો ટૂંકમાં પરિચય આપો. ૭

(B) Write short description on any **two** parts of હિતોપદેશઃ । 7

અથવા

કર્પૂરપટક ધોબીની કથા અને તેનો બોધ જણાવો.

Moral and story of 'કર્પૂરપટકરજકસ્ય કથા'.

(ક) 'ખીલો ખેંચનાર' વાનરની કથા અને તેનો બોધ જણાવો. ૪

(C) Moral and story of 'કિલોત્પાટીવાનરસ્ય કથા'. 4

અથવા

સુહૃદભેદની મુખ્યકથા વિશે માહિતી આપો.

Write about main story of the સુહૃદભેદઃ ।

૫. (અ) નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો : ૭

5. (A) Write answer in **one** sentence of the following : 7

(૧) હિતોપદેશના કોઈપણ બે વિભાગના નામ જણાવો.

(૨) હિતોપદેશના સૌપ્રથમ શ્લોકમાં કયા દેવની વંદના કરવામાં આવી છે ?

(૩) હિતોપદેશના ત્રીજા અને ચોથા વિભાગનું નામ શું છે ?

(૪) હિતોપદેશનો સાહિત્યપ્રકાર જણાવો.

(૫) દીર્ઘકર્ણ નામનો બિલાડો ગીધને પોતે કયું વ્રત કર્યું હોવાનું જણાવે છે ?

(૬) શુભદત્ત નામના બૌદ્ધે કયા દેશના ધર્મારણ્યમાં વિહાર બંધાવવાનું શરૂ કર્યું હતું ?

(૭) વાઘ પોતાના હાથમાં શું રાખીને મુસાફરોને લલચાવતો હતો ?

(બ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ વિકલ્પમાંથી શોધીને આપો :

૭

(B) Write the correct answer choosing from the following options :

7

(૧) હિતોપદેશકાર કેવા પુત્રને દુશ્મન સમાન માને છે ?

(અ) ધન વગરના (બ) પત્ની વગરના

(ક) મિત્ર વગરના (ડ) વિદ્યા વગરના

(૨) હિતોપદેશમાં કયા રાજાના ત્રણ મૂરખ પુત્રોને નીતિનિપુણ કરવાની વાત છે ?

(અ) અમરશક્તિ (બ) સુદર્શન

(ક) ધવલચન્દ્ર (ડ) સોમદેવ

(૩) હિરણ્યક નામના ઉંદર સાથે કોણ મિત્રતા કરવા ઈચ્છતુ હતું ?

(અ) કાગડો (બ) કાચબો

(ક) શિયાળ (ડ) હરણ

(૪) હિતોપદેશકારના મતે લોભ શાની ઉત્પત્તિનું કારણ છે ?

(અ) પાપની (બ) ધનની

(ક) માયાની (ડ) ક્રોધની

(૫) દીર્ઘકર્ણ બિલાડાના મતે કોણ સર્વત્ર પૂજ્ય છે ?

(અ) સજ્જન (બ) અતિથિ

(ક) બ્રાહ્મણ (ડ) રાજા

(૬) વિદ્વાનો હિતોપદેશને કોના વારસદાર ગ્રંથ તરીકે માને છે ?

(અ) પંચતંત્ર (બ) કથાસરિત્સાગર

(ક) મહાભારત (ડ) જાતકકથા

(૭) ખીલો ખેંચી કાઢવાથી કોણ મૃત્યું પામ્યું હતું ?

(અ) શિયાળ (બ) વાંદરો

(ક) સસલો (ડ) બિલાડો